

JAARVERSLAG 2012 EN JAARPLAN 2013

JAARVERSLAG 2012 EN JAARPLAN 2013

LEDEN REKENKAMER UTRECHT

- ◆ Rob Bijl *
- ◆ Watze de Boer (voorzitter)
- ◆ Hans van den Broek **
- ◆ Gerard Bukkems ***

* Lid Rekenkamer tot 1 oktober 2012.

** Op 10 januari 2013 benoemd door de gemeenteraad.

*** Op 10 januari 2013 herbenoemd door de gemeenteraad.

STAF REKENKAMER UTRECHT (3,4 fte)

- ◆ Mario van den Berg (senior onderzoeker)
- ◆ Maaïke van Elteren (onderzoeker)
- ◆ Floris Roijackers (secretaris)
- ◆ Joop van der Zee (senior onderzoeker)

Utrecht, 15 februari 2013

JAARVERSLAG 2012 EN JAARPLAN 2013

1 INLEIDING

In dit gecombineerde Jaarverslag en Jaarplan zet de Rekenkamer Utrecht uiteen welke onderzoeken zij deed in 2012 en doet in 2013 en welke resultaten zij heeft bereikt. Het bevat een terugblik (hoofdstuk 2) en een vooruitblik (hoofdstuk 3). De doelstellingen van de Rekenkamer zijn hiervoor het uitgangspunt (zie kader 1).

Kader 1 Doelstelling en positie van de Rekenkamer

De Rekenkamer wil een bijdrage leveren aan het verbeteren van het beleid, de bedrijfsvoering en de organisatie van de gemeente Utrecht. Dit doen wij door aanbevelingen en concrete suggesties te doen aan de gemeenteraad, het college van B&W en de organisatie, op basis van onafhankelijk en gedegen onderzoek. De onafhankelijkheid van de Rekenkamer is geborgd in de gemeentewet en in de Verordening Rekenkamer Utrecht (geactualiseerd op 13 januari 2013).

In hoofdstuk 4 geven wij inzicht in de financiën en bedrijfsvoering van de Rekenkamer. Voor meer informatie en alle publicaties van de Rekenkamer verwijzen wij graag naar onze website www.rekenkamer.utrecht.nl.

2 TERUGBLIK OP 2012

2.1 *Inleiding*

In 2012 wilde de Rekenkamer twee rapporten uitbrengen, één over het onderhoud van de openbare ruimte en één over de organisatievernieuwing. Het eerste rapport is in juni 2012 gepubliceerd: *Signalen uit de openbare ruimte*. Voor het tweede onderzoek hadden wij meer tijd nodig om de oordeelsvorming af te ronden. Dit rapport wordt in februari 2013 gepubliceerd. Hieronder gaan we dieper in op beide onderzoeken (paragraaf 2.2 resp. 2.3). Daarna belichten wij de overige activiteiten die de Rekenkamer ontplooid in 2012 (paragraaf 2.4).

2.2 *Signalen uit de openbare ruimte*

Op 13 juni 2012 publiceerden wij ons rapport *Signalen uit de openbare ruimte. Een casusonderzoek naar het onderhoud van de openbare ruimte door de gemeente Utrecht*. Onderstaand overzicht laat zien hoe de publicatie- en behandelcyclus van dit rapport is gelopen (zie tabel 2). De verslagen van de verschillende bijeenkomsten zijn te vinden op de website van de gemeente Utrecht (www.utrecht.nl/gemeenteraad) .

Tabel 2 Publicatie Rekenkamer en behandeling gemeenteraad Utrecht

Publicatie <i>Signalen uit de openbare ruimte</i> .	13 juni 2012
Raadsinformatieavond: toelichting door de Rekenkamer	19 juni 2012
Behandeling raadscommissie Stad en Ruimte	30 augustus 2012
Behandeling in de gemeenteraad	13 september 2012

Het startpunt van het onderzoek waren meldingen van burgers over onderhoudsprojecten, die in hun beleving niet goed waren verlopen. Jaarlijks krijgt de Rekenkamer hierover circa 5 meldingen, van burgers die de Rekenkamer weten te vinden via de ideeënbox op de website www.rekenkamer.utrecht.nl; zie bijlage 2 voor actuele meldingen. Na een eenmalige oproep via de lokale media en Twitter kregen wij 109 meldingen van burgers (november 2011). Wij hebben, op basis van een aantal selectiecriteria, acht meldingen uitgekozen om als casussen verder te onderzoeken. De Rekenkamer kwam bij drie casussen tot de conclusie dat de kritiek van burgers kon worden weerlegd. Bij de andere vijf projecten deden zich wel knelpunten voor die de gemeente had kunnen voorkomen. Voor de uitgebreide beschrijvingen van de casussen verwijzen wij naar het rapport *Signalen uit de openbare ruimte*.

Op basis van het casusonderzoek konden wij risico's voor de efficiëntie van het onderhoud van de openbare ruimte signaleren. Deze brachten wij onder de aandacht van het gemeentebestuur. De raad nam het raadsadvies van de Rekenkamer over. De raad droeg het college van B&W daarmee op:

- 1 Bij de voorbereiding van onderhoudsprojecten te bepalen welk niveau van communicatie in de buurt nodig is en welke werkwijze en planning daar bij hoort. Betrek daarbij het perspectief van de inwoners en hanteer consequent de Utrechtse Participatiestandaard.¹
- 2 De werkwijze voor en verantwoording over het wegonderhoud te verbeteren door:
 - a bij grote onderhoudsprojecten een plandocument op te stellen met een beargumenteerde keuze voor een onderhoudsmaatregel;
 - b een makkelijk toegankelijk digitaal wegenarchief te realiseren;
 - c het toezicht op wegonderhoud stevig te verankeren in projecten door per project een adequaat budget voor toezicht vast te stellen en de aanwezige specialistische kennis die de gemeente in huis heeft altijd te benutten;
 - d verantwoording af te leggen over de keuzes die gemaakt worden bij de planning van groot onderhoud van wegen.
- 3 a De raad jaarlijks te informeren over in hoeverre de gemeente er in slaagt economische rationeel beheer te realiseren.

¹ De *Utrechtse Participatiestandaard* is een door de raad vastgesteld (april 2010) handvat waarmee de gemeente bepaalt op welke wijze en in welke mate zij inwoners betreft bij het gemeentelijk beleid en projecten. De vier niveaus van participatie zijn: 1: informeren; 2: raadplegen; 3: adviseren; 4: co-produceren.

- b Bij (grote) onderhoudsprojecten inzichtelijk te maken of een aanpak wordt gekozen volgens het principe van economisch rationeel beheer of op basis van andere argumenten. Breng economische winst of verlies in beeld en gebruik deze informatie consequent bij afwegingen over het onderhoud van de openbare ruimte.

Plan van aanpak college van B&W

De raad heeft het college van B&W opgedragen om na afronding van de raadsbehandeling van een rekenkamerrapport een plan van aanpak op te stellen en aan de raad te zenden (amendement 2010/30 *Uitvoering raadsbesluiten rekenkamerrapporten inzichtelijk*). Het college van B&W heeft de vastgestelde procedure voor een plan van aanpak niet gevolgd; er is geen integraal plan van aanpak waarin is aangegeven hoe de raadsbesluiten worden uitgevoerd. Wel heeft de wethouder op 10 september 2012 (dus voorafgaand aan de raadsbehandeling van het rekenkamerrapport) een brief aan de raad gestuurd waarin het college opnieuw zijn visie geeft op de aanbevelingen van de Rekenkamer.² Het college geeft aan dat het aanbevelingen 1 en 2 overneemt en geeft aan dat de eerste stappen zijn gezet. Wat die stappen zijn wordt verder niet geconcretiseerd in de brief. Voorafgaand aan het uitvoeren van aanbeveling 3 laat het college een onderzoek uitvoeren. Dit onderzoek betreft kort gezegd een analyse van hoe 'economisch rationeel beheer', 'achterstallig onderhoud' en de gehanteerde normen voor onderhoud (bijvoorbeeld de CROW-normen voor wegonderhoud) zich tot elkaar verhouden. Het onderzoek zou eind 2012 gereed zijn, maar dat is niet gelukt. De wethouder deed in de brief van 12 september 2012 de toezegging dat het college in de Verantwoording 2012 rapporteert over in hoeverre economisch rationeel beheer van de openbare ruimte wordt gerealiseerd. Niet duidelijk is of de raad het onderzoek dat is uitgevoerd ook ontvangt, en of het college daarbij alsnog een integraal plan van aanpak voegt voor de raad. De Rekenkamer blijft de ontwikkelingen volgen.

2.3 *Onderzoek Organisatievernieuwing*

In 2012 voerde de Rekenkamer een onderzoek uit naar de organisatievernieuwing van de gemeente Utrecht, het programma *Via B*. Met de organisatievernieuwing wil de gemeente fors bezuinigen en tegelijkertijd haar presteren en functioneren verbeteren. De Rekenkamer wil een bijdrage leveren aan het welslagen van de organisatievernieuwing. In het onderzoek kijken we naar een aantal voorwaarden die het bereiken van de doelen kansrijker maken: de onderbouwing van *Via B* en de aansturing van de organisatievernieuwing (heldere doelen; relevante sturingsinformatie; adequaat risicomanagement). We richten ons daarbij op het signaleren van risico's voor het realiseren van de doelen van de organisatieontwikkeling. Naast de organisatievernieuwing op hoofdlijnen, onderzoeken wij drie casussen. Deze casussen hebben betrekking op de thema's inkoop, overhead en wijkgericht werken. Het onderzoek naar de organisatievernieuwing is afgerond. De procedure van ambtelijk en bestuurlijk wederhoor is doorlopen. De Rekenkamer publiceert het rapport op 28 februari 2013.

² Wethouder De Rijk (10 september 2012). Raadsbrief *Opdracht SW / Rekenkamer OR*.

2.4 Overige activiteiten in 2012

Nazorg onderzoek Luchtkwaliteit

Op 7 februari 2012 presenteerde de voorzitter namens de G4-rekenkamers de brief met stadoverstijgende conclusies en aanbevelingen over het beleid Luchtkwaliteit aan de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu van de Tweede Kamer. Op 29 februari 2012 is de brief in het Algemeen Overleg van de kamercommissie behandeld.

Vooronderzoek

In 2012 verrichtte de Rekenkamer vooronderzoek op verschillende terreinen: kantoorontwikkeling; de actuele decentralisaties in het sociaal domein; het project Stationsgebied. Het vooronderzoek is bedoeld om ontwikkelingen in kaart te brengen en te beoordelen of rekenkameronderzoek toegevoegde waarde heeft. Het vooronderzoek wordt gebruikt om een goede afweging te maken over het jaarlijkse onderzoeksprogramma.

Externe activiteiten

De Rekenkamer Utrecht is aangesloten bij de Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRN). Jaarlijks organiseert de NVRN een congres voor lokale rekenkamers. De Rekenkamer participeert in de netwerken van de NVRN, om kennis en ervaring uit te wisselen. Tot 2013 was de Rekenkamer Utrecht voorzitter van de NVRN Kring G4+1, het overleg van de rekenkamers van Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht en de Randstedelijke Rekenkamer (van vier provincies). Op de agenda van de Kring G4+1 stonden in 2012: kansen voor gezamenlijk onderzoek en het kwaliteitshandvest van de G4+1 rekenkamers.

Kwaliteitshandvest Rekenkamers G4+1

Op 20 juni 2012 ondertekenden de rekenkamerbestuurders van de Kring G4+1 een kwaliteitshandvest. Dit kwaliteitshandvest zal de basis vormen voor kwaliteitsborging, evaluatie en onderlinge visitatie. Het doel is de kwaliteit van de rekenkamers hoog te houden, nu en in de toekomst, zodat zij een betekenisvolle rol blijven vervullen in het lokale bestuur. Het kwaliteitshandvest heeft er bij de Rekenkamer Utrecht toe geleid dat de interne evaluatie van afgeronde onderzoeken is verstevigd.

Archiefbeleid

In 2011 heeft Het Utrechts Archief de archivering van de Rekenkamer Utrecht geïnspecteerd. Dit betreft het beheer, de opslag en bewaar- en vernietigingsregels van documenten en dossiers. In het inspectierapport van Het Utrecht Archief zijn verschillende aanbevelingen gedaan voor verbetering van het archiefbeleid van de Rekenkamer. Dit heeft in 2012 geleid tot het opstellen van een handboek archief- en informatiebeheer en het doorvoeren van verbeteringen in werkprocessen. In afwachting van de digitalisering van het gemeentelijk archief kan de Rekenkamer haar archivering nog verder verbeteren.

3 VOORUITBLIK OP 2013

3.1 *Inleiding*

Op 18 januari 2013 heeft de Rekenkamer haar onderzoeksprogrammering 2013 vastgesteld. Hieraan voorafgaand zijn vooronderzoeken uitgevoerd en is er een bespreking met raadsfracties over verschillende relevante thema's geweest (3 december 2012).

De Rekenkamer wil in 2013 drie rapporten uitbrengen die respectievelijk handelen over de onderwerpen: organisatievernieuwing (zie paragraaf 2.3); Wet houdbare overheidsfinanciën (paragraaf 3.2); en subsidies en leefbaarheidsbudget (paragraaf 3.3). In het najaar kunnen wij nog een nieuw onderzoek opstarten; het onderwerp laten we voorlopig open om in het najaar een onderbouwde keuze te kunnen maken. Hiervoor kunnen we putten we uit de volgonderwerpen (zie paragraaf 3.4) of een onderzoek uitvoeren naar een nieuw en actueel thema (eventueel op verzoek van de gemeenteraad).

3.2 *Wet houdbare overheidsfinanciën*

De Rekenkamer volgt de ontwikkelingen rond de voorgenomen Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF). Deze wet beoogt de sturing op EMU-saldo (overheidstekort) en EMU-schuld (overheidsschuld) te versterken in de collectieve sector.³ De Rekenkamer wil de raad attenderen op de gevolgen van de Wet HOF voor de gemeente Utrecht en de instrumenten die de raad heeft om te sturen op de bijdrage van de gemeente Utrecht aan het EMU-saldo en de EMU-schuld. Het onderzoek is in opzet informierend bedoeld.

De Wet HOF is overigens nog niet vastgesteld door de Tweede en Eerste Kamer, maar wij schatten de kans als groot in dat de wet in enige vorm doorgang vindt. De sturingsindicatoren die centraal staan in de Wet HOF, EMU-saldo en EMU-schuld, worden overigens al jaren door het Centraal Bureau voor de Statistiek gebruikt om de houdbaarheid van de overheidsfinanciën te monitoren.

Wij brengen het rapport uit in mei 2013, zodat de raad het kan betrekken bij de beraadslagingen over de Voorjaarsnota en Verantwoording 2012.

3.3 *Subsidiebeleid en Leefbaarheidsbudget*

In 2012 heeft een onderzoekscommissie van de raad, onder leiding van de heer Ravesteijn (lid gemeenteraad Utrecht), het gemeentelijk subsidiebeleid doorgelicht. Dit leidde tot het rapport *Een kwestie van vertrouwen. Raadsonderzoek naar de omvang, processen en cultuur van geldverstrekking in Utrecht* (19 april 2012). De raad nam alle aanbevelingen van de onderzoekscommissie over en verzocht de Rekenkamer "de uitkomsten van een vervolgonderzoek naar de uitvoering van adviezen en aanbevelingen aan de raad te rapporteren (Amendement 2012/28, "Ook subsidiebeleid wordt gevolgd").

³ Collectieve sector: rijksoverheid, sociale fondsen en decentrale overheden.

De Rekenkamer heeft besloten dit verzoek te honoreren. Wij voeren in 2013 een vervolgonderzoek uit, waarbij wij in kaart brengen wat de stand van zaken is van de uitvoering van de raadsbesluiten en het plan van aanpak van het college van B&W. Wij combineren dit onderzoek met het vervolgonderzoek Leefbaarheidsbudget, waarover wij in 2010 een rapport uitbrachten (*Leefbaarheidsbudget Utrecht. Een onderzoek naar de doelgerichtheid en de resultaatverwachtingen*).

Ons streven is in oktober 2013 het rapport Subsidies en Leefbaarheidsbudget uit te brengen.

3.4 Volgonderwerpen

Volgonderwerpen zijn onderwerpen die wij op de voet volgen en in de nabije toekomst mogelijk oppakken in de vorm van een onderzoek. De volgonderwerpen zijn op 3 december 2012 met de raadsfracties besproken. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- ◆ Transitie Jeugdzorg (vooronderzoek in samenwerking met de rekenkamers G4+1).
- ◆ Kantorenbeleid (Idem).
- ◆ Stationsgebied (financiën en risicomanagement).
- ◆ Klachtenafhandeling (effectief en efficiënt).

Naast deze volgonderwerpen zijn er de onderwerpen van eerder onderzoek, die mogelijk voor vervolgonderzoek in aanmerking komen:

- ◆ *Project Stationsgebied Informatievoorziening aan de gemeenteraad van Utrecht.* Uit gesprek met raadsfracties op 3 december 2012 bleek dat er bij de raad geen behoefte aan een standaard vervolgonderzoek. De raad kan zelf de informatie kritisch beoordelen, mede aan de hand van de *Checklist Informatievoorziening grote projecten* die de Rekenkamer heeft aangereikt.
- ◆ *Geen vuiltje aan de lucht. Een onderzoek naar de aanpak luchtkwaliteit van de gemeente Utrecht* (21 juni 2011). In de loop van 2013 bezien wij of wij in samenwerking met de rekenkamercollega's van de G4 een vervolgonderzoek opstarten.
- ◆ *De Masterplannen meester. Een onderzoek naar het onderwijshuisvestingsbeleid van de gemeente Utrecht* (14 april 2011). Op dit terrein voeren wij geen vervolgonderzoek uit, omdat de gemeente in de nabije toekomst geen taken meer heeft op het gebied van onderhoud van schoolgebouwen. De schoolbesturen gaan zelf beschikken over de middelen voor het onderhoud.

4 FINANCIËN REKENKAMER UTRECHT

Financieel overzicht (in €)	Begroting 2012	Begroting 2012 Aangepast	Jaarrekening 2012	Begroting 2013
Personeelskosten stafbureau	286.000	294.500	296.000	292.000
Honorering leden	37.000	37.000	41.000	45.000
Bureaunkosten	12.000	12.000	16.600	15.000
Onderzoek uitbesteed	6.000	6.000	1.200	8.000
Overig uitbesteed werk	8.000	8.000	1.700	4.000
Totaal	349.000	357.500	356.500	364.000

TOELICHTING

De begroting 2012 is overschreden met EUR 7.500. Echter, de begroting 2012 is halverwege het jaar gecorrigeerd (loonindex; technische wijziging op Personeelskosten stafbureau). De gecorrigeerde begroting is niet overschreden, maar sluit met een klein voordeel.

De post Honorering leden is overschreden. Dit is veroorzaakt door de aanpassing van de vergoedingsregeling aan het wettelijk kader (de gemeentewet). De Rekenkamer vangt dit structurele effect op binnen de bestaande meerjarenbegroting.

De hogere bureaunkosten zijn in 2012 veroorzaakt door enerzijds de wervingsprocedure voor een nieuw lid van de Rekenkamer en anderzijds door opleidingskosten. De secretaris van de Rekenkamer volgt een opleiding aan de Vrije Universiteit (het Zijlstra Center voor Public Control en Governance), die gedeeltelijk wordt betaald door de Rekenkamer. De bijdrage valt binnen de gemeentelijke norm voor scholing en opleiding van personeel, van 2% van de loonsom. Andere bureaunkosten zijn onder andere: kantoorbenodigdheden, reiskosten, lidmaatschap NVRP, abonnement.

In 2012 hebben wij experts gevraagd te reflecteren op ons onderzoeksrapport Organisatievernieuwing (post Onderzoek uitbesteed). Voor dergelijke kwaliteitsborging en expert opinions houden wij ook in 2013 budget beschikbaar.

Onder Overig uitbesteed werk vallen de ontwerp- en drukkosten van de publicaties; dat was er één in 2012. In 2013 zijn het er minimaal drie.

BIJLAGE 1 PUBLICATIES REKENKAMER UTRECHT 2009-2012

Alleen de publicaties van de Rekenkamer vanaf 2009 zijn opgenomen in dit overzicht. Een volledig overzicht van publicaties van de Rekenkamer(-commissie) vindt u op de website www.rekenkamer.utrecht.nl.

ONDERZOEKSRAPPORTEN 2012

- ◆ *Signalen uit de openbare ruimte. Een casusonderzoek naar het onderhoud van de openbare ruimte door de gemeente Utrecht* (13 juni 2012).

ONDERZOEKSRAPPORTEN 2011

- ◆ *Geen vuiltje aan de lucht. Een onderzoek naar de aanpak luchtkwaliteit van de gemeente Utrecht* (21 juni 2011).
- ◆ Brief G4-rekenkamers aan de vaste kamercommissie Infrastructuur en Milieu van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (21 juni 2011). *Onderzoek G4-rekenkamers naar luchtkwaliteitsbeleid*.
- ◆ *De Masterplannen meester. Een onderzoek naar het onderwijshuisvestingsbeleid van de gemeente Utrecht* (14 april 2011).
- ◆ Rekenkamerbrief *Gerrit Rietveld College* (14 april 2011).

ONDERZOEKSRAPPORTEN 2010

- ◆ *Maak werk van bijstand - wordt gevolgd. Vervolgonderzoek naar het re-integratiebeleid van de gemeente Utrecht* (28 oktober 2010).
- ◆ *Wordt gevolgd 2010. Zes onderzoeken van de Rekenkamer uit de periode 2006-2009 getoetst op resultaat* (1 september 2010).
- ◆ *Leefbaarheidsbudget Utrecht. Een onderzoek naar de doelgerichtheid en de resultaatverwachtingen* (juli 2010).

ONDERZOEKSRAPPORTEN 2009

- ◆ *Jeugd en veiligheid - wordt gevolgd. Vervolgonderzoek naar het jeugd-en-veiligheidsbeleid van de gemeente Utrecht* (29 oktober 2009).
- ◆ *Project Stationsgebied. Informatievoorziening aan de gemeenteraad van Utrecht. Inclusief Checklist Informatievoorziening Grote Projecten* (mei 2009).
- ◆ Rekenkamerbrief *Uitgezette gelden - in ijzer en beton* (15 januari 2009).

OVERIGE PUBLICATIES

- ◆ *Kwaliteitshandvest Rekenkamers*. Uitgave van Rekenkamer Metropool Amsterdam, Rekenkamer Den Haag, Randstedelijke Rekenkamer, Rekenkamer Rotterdam en Rekenkamer Utrecht (20 juni 2012).
- ◆ *Handreiking re-integratieonderzoek rekenkamers*. NVRP 2011.
- ◆ *Over plussen en minnen...* Informatiebrochure / Reglement van orde voor de werkwijze van de Rekenkamer Utrecht. Herziene uitgave (februari 2011).

BIJLAGE 2 SUGGESTIES VOOR ONDERZOEK, IN 2012 DOOR DE REKENKAMER ONTVANGEN*

Onderwerp
Maatschappelijke kosten en baten van aanbestedingen in het publieke domein (Motie 2012/06).
Onnodige herbestrating trottoirs en parkeerplaatsen Prins Hendriklaan (ingebracht door een burger).
Aanschaf van onnodig veel verkeersborden (ingebracht door een burger).
Meerwerk bij infrastructurele werken (ingebracht door een burger).
Inefficiënt openbaar groenbeheer (ingebracht door een burger).
Gladheidbestrijding (ingebracht door een burger).

* Met het presidium van de gemeenteraad Utrecht is afgesproken dat de Rekenkamer een geanoniseerd overzicht opneemt in het jaarverslag, van de onderzoekssuggesties en -verzoeken die de Rekenkamer hebben bereikt.

De Rekenkamer Utrecht wil door middel van onderzoek bijdragen aan het verbeteren van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid, het beheer en de organisatie van de gemeente Utrecht. Met haar rapporten beoogt ze de controlerende functie van de gemeenteraad te versterken. Voor de bevolking van de gemeente Utrecht wil ze zichtbaar maken hoe publiek geld wordt besteed en wat er terecht komt van de beleidsvoornemens van de gemeente.